

Nr 6.

Ankom till riksdagens kansli den 5 maj 1933 kl. 12 m.

*Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6,
i anledning av väckt motion angående åtgärder mot stats-
fientlig verksamhet.*

I en inom riksdagens andra kammare väckt, till dess femte tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 295, har herr *Lindman* m. fl. hemställt, »att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att med det snaraste utredning måtte verkställas angående frågan om åtgärder mot statsfientlig verksamhet, varvid särskild hänsyn bör tagas till frågan om åtgärder mot organisationer, som fullfölja mot Sveriges stats- och samhällsordning riktade syften».

Jämväl inom riksdagens första kammare har väckts en motion av enahanda innehåll (I: 126).

Vid fjolårets riksdag hade samme motionär jämte andra hemställt om nämnda frågas upptagande till prövning fast i något annorlunda form. Sålunda hemställdes »att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande och framläggande för riksdagen av bestämmelser, som avse *dels* ett allmänt straffbeläggande av handlingar, som innefatta förberedelser till högförräderibrott, *dels ock* ett inskridande mot andra former av statsfientlig verksamhet, som icke drabbas av gällande straffbestämmelser, men vilka innebära fara för att högförräderibrott kommes åstad, börande vid utarbetandet av nämnda bestämmelser hänsyn jämväl tagas till frågan om åtgärder mot organisationer, öppna eller slutna, som fullfölja mot Sveriges stats- och samhällsordning riktade syften». Över fjolårets motion avgav första lagutskottet utlåtande, nr 19. I berörda utlåtande erinrade utskottet om att gällande bestämmelser i ämnet uti svensk lag återfinnas i strafflagens 8 kapitel, däri 1 § behandlar olika former av fullbordat förräderibrott, 2—3 §§ vissa former av förberedelse till dylikt brott, 13—14 §§ vissa högförräderiet närstående brottsliga handlingar, samt 10 kap. 14 § samma lag, som avser visst slag av förledande till brottslig handling, ävensom i 110 § regeringsformen, som stadgar straff för vissa angrepp mot riksdagen och dess ledamöter m. m. Vidare lämnade utlåtandet en närmare redogörelse för motsvarande bestämmelser i vissa Sveriges närliggande främmande länder.

Förutom den redan i kraft trädde lagstiftningen omnämndes i utlåtandet den nu pågående allmänna revisionen av strafflagen genom professor Thyrén. Den då senast utkomna delen (X) av denna utredning omfattade förslag till straffbestämmelser i fråga om förräderibrotten, och närmast följande del komme att beröra »brott mot allmän ordning och frid».

Utskottet ansåg att man vid utarbetande av förslag till erforderliga lagändringar visserligen borde söka kontakt med den pågående utredningen om strafflagsrevision men icke göra de lagstiftningsåtgärder, som i motionen begärde, beroende av densamma, samt hemställde till riksdagen om skrivelse till Kungl. Maj:t i enlighet med vad motionärerna påyrkat.

Riksdagen avslög utskottets hemställan. Vid första lagutskottets utlåtande hade fogats tvenne reservationer, vari hemställdes, »att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda», vilket också blev riksdagens beslut.

I den ena reservationen, avgiven av utskottets samtliga socialdemokratiska ledamöter, påpekades svårigheten att kriminalisera förberedelsehandlingar och att motionärernas yrkande skulle leda till kriminalisering av politiska brott. »Om dock ett lagstiftningens ingripande måste ske mot den, som försöker uppnå sina syften med olagliga medel, är det å andra sidan nödvändigt, att lagen begränsas på ett sådant sätt, att den icke i själva verket kommer att medföra straff för en viss åskådning istället för att straffa det använda tillvägagångssättet. Att med lagstiftningsåtgärder försöka bekämpa vissa idéströmningar har i alla tider visat sig fåfängt och måste alltjämt framstå såsom ur varje synpunkt synnerligen förkastligt». Vidare hänvisade reservanterna till den genom professor Thyrén pågående utredningen om strafflagsrevision, varav utkastet rörande fridsbrotten väntades föreligga under loppet av år 1932, vilken utredning icke borde föregripas.

I den andra reservationen, som avgivits av herrar Larson i Lerdala och Olsson i Rimfors, anfördes bl. a., att den då ifrågasatta lagstiftningen i tillämpningen torde ge anledning till stor osäkerhet och ojämnhet. Vidare att »med den omfattning, vari straff enligt motionärerna skulle komma att införas, kan det ej heller undvikas att de ingripanden, vartill en sådan lagstiftning komme att giva anledning, lätt framträdde såsom ett undertryckande av viktiga medborgerliga rättigheter. Jämväl i detta fall torde som eljest gälla, att för samhället skadliga meningsriktningar i första hand böra bekämpas med övertygelsens vapen». Slutligen framhöllo dock reservanterna, att förhållandena väl kunna utveckla sig i den riktning, att straffbeläggande av vissa handlingar, som företagas i statsfientligt syfte men nu äro straffria, kan visa sig nödvändigt. »Vi ha emellertid all anledning antaga», sluta reservanterna, »att regeringen

för sådant fall icke skall underlåta att vidtaga de åtgärder och framlägga de förslag, som därvid må påkallas.

1932 års riksdag hade också till behandling en motion, rörande en allsidig utredning beträffande förhindrandet av tillkomsten av privata beväpnade kårer, vilken blev av riksdagen bifallen. Utredningen härom pågår. I motiveringen till ifrågavarande riksdagsbeslut heter det bl. a. »De händelser, som utspelats i vissa andra länder, visa vart det kan bära hän, om samhället inom sig tolererar förefintligheten av väpnade privata sammanslutningar med uppgift att på våldets väg ingripa uti samhällsfunktionerna, antingen detta nu sker under sken av att upprätthålla en bestående samhällsordning eller, enligt de agerandes egen uppfattning, för hävdandet av en mera befogad samhällsnytta än den av samhällsmakten auktoriserade. I ett demokratiskt samhälle äro tryck- och yttrandefrihet, förenings- och församlingsrätt, demonstrationsfrihet, medborgarrätt och dess utövande medel för hävdandet av enskildas eller meningsgruppers uppfattning i fråga om samhällsskicket. Ett våldsamt ingripande äventyrar en fredlig samhällsutveckling. — — —

Förändring av lagarna för medborgarnas sammanlevnad bör alltid ske på demokratiens väg. Den folkliga demokratien är den säkraste garantien för en lugn samhällsutveckling, som icke bör störas genom våldsingripande från privata väpnade medborgargrupper.»

Den i första lagutskottets utlåtande nr 19 vid 1932 års riksdag, såväl som i till utlåtandet fogade reservationerna omnämnda utredningen genom professor Thyrén rörande strafflagstiftningen har i januari innevarande år utökats med ytterligare en del (XI) innehållande förberedande utkast till strafflag om »brott mot politiska rättigheter» och »brott mot allmän ordning och frid». I förordet till detta utkast meddelades, att närmaste delen XII, omfattande frihetsbrott och brott mot enskild frid, beräknades utkomma i slutet av år 1933, och delen XIII i slutet av 1934, varvid återstår delen XIV jämte sammanförande av de fjorton utkasten förslag till lagtext (med en kortare motivering).

Som av förestående redogörelse framgår har riksdagen tidigare behandlat denna fråga men då stannat vid att intaga en avvaktande hållning. Riksdagen har emellertid icke velat tolerera den ifrågavarande propagandan och verksamheten eller bagatellisera dess betydelse. Däremot synes riksdagens majoritet hava haft den uppfattningen att verksamheten i fråga med största framgång kunde bekämpas på övertygelsens väg. En jämförelse mellan de sociala och kulturella värden, som den demokratiska stats- och rättsordningen tryggar åt vårt folk, samt motsvarande förhållanden i de länder, där folklig självstyrelse saknas, utfaller icke till vår nackdel. Att vädja till medborgarnas sunda omdöme borde följaktligen giva det resultatet, att de krafter, som vilja gå den

Utskottet.

våldsamma omstörtningens väg, härigenom betvingades. Samtidigt har dock uttalats, att förhållandena kunna så utveckla sig, att andra medel, t. ex. en vidgad lagstiftning, kunde bliva nödvändig för att bekämpa den verksamhet, som bedrivs i statsfientligt syfte.

Av flera skäl synes det som om tidpunkten nu vore inne att företaga en ingående och allsidig undersökning om åtgärder mot den verksamhet, som med våldsamma eller olagliga medel vill omstörta vår demokratiska stats- och rättsordning. Förekomsten inom vårt land av en statsfientlig propaganda och av tydliga våldstendenser hos vissa grupper och benägenhet även på andra håll att tillägna sig diktaturens tankegångar har väckt oro inom vida kretsar av vårt folk. Det bör beaktas, att den ena ytterligheten framkallar den andra. Våld föder våld. Dessa ytterlighetsriktningar nära varandra och vålla oro i samhället. Erfarenheterna från utlandet äro härvidlag övertygande. Det är statsmakternas skyldighet att icke låta en utveckling pågå, som hotar att sätta samhällslugnet samt stats- och rättsordningen i fara. När hänsyn tages till allt detta finner utskottet en utredning erforderlig, utan att man inväntar resultatet av andra ämnet berörande utredningar. En sådan utredning bör bedrivas med all skyndsamhet och omfatta hela det frågekomplex, som i detta sammanhang varit under diskussion.

Med stöd av vad utskottet sålunda anfört får utskottet hemställa,

att andra kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes med det snaraste föranstalta om en förut-sättningslös utredning angående åtgärder mot sådan av sammanslutningar eller enskilda bedriven verksamhet, som syftar till att med våld eller eljest på olaglig väg omstörta eller förändra Sveriges stats- och rättsordning.

Stockholm den 4 maj 1933.

På utskottets vägnar:

E. THORELL.

Närvarande: herrar Thorell, Hällgren, Fält, Johansson i Djursnäs, Arnemark, Hansson i Vännäsby, Werner i Höjen, Lundbom, Sandberg och Johnsson i Kalmar.